

प्रधानमन्त्री जंगबहादुर राणाका समयको नेपाल-भोट युद्धका ऐतिहासिक सामग्री

(गताङ्कको बाँकी)

ढेवा-	२	भरीया-	१४
झुगाका लेनदेन-	१	नाउवैद मार्फत-	८
	१	मनिनारान के-	२
गोदामघर बनाउनुया राजमान्-	१	रामनारानके-	२
वैद मनिमुन्दर-	१		
नाउवैद-	१	अरू वैद मार्फत-	४
पनिनारान्-	१	सिहनारान् मनिमुन्दरके-	२
	१	मनवैदके-	२
नाजीर रामपलत्-	१	स्यामवहे मार्फत-	१
डिठा-	२	भाजु मचा चित्रकारी मार्फत-	१
नन्दराम ढुंग्याल	१		
	१	जगाजगामा थप-	३०
टटारीमुन्सी लक्ष्मीनन्द-	१	रसद ताकितिको मुषिया गुरुदत्त पाध्या-	१
चित्रकारी भान्नारा-	१	नौसिन्दा-	२६
घडीवाल-	४	कंपुका दफदर षानामा-	१४
नौसिन्दा-	६०	षर्दार देवनसिङ्ग मार्फत-	२
सुवा धनमुन्दर मार्फत-	४७	राइटर भक्तवीर मार्फत-	१०
मुषिया शिमरुद्रध्वज जोसिकासाथ जान्या-	१०	सुवा कासिनाथ पाध्या ऐ-	२
ऐ-	६	षर्दार दौलतसि मार्फत-	४
प्रोहित चतुर्भुजदत्त अर्ज्याल मार्फत-	१६	थापाथलि नया घरमा-	१
पाचमान्यादेखि केरुसम्म अडा जांच गर्न्या-	११	रामदल १२ टोपका हाजिर के-	१
सिपाहि पांच मान्यादेखि केरुसम्म अडा जांच गर्न्या-	४०	१ मार्फत-	१

षर्दार देवनारान पाछ्या	ऐ दशरथ मार्फत-	२	नौसिन्दा-	६
मार्फत-	४		कपतान मलेजुं पडि मार्फत धैवु भैस्या गोदामके-	५
लेफ हिकमत अधिकारी-	१ लगन सालषानाके-	१	मुषिर हरीदत्त पाछ्या-	४
षजांचि शिवप्रसाद अर्ज्याल मार्फत काठमाडौंका रसद			चिसापानि हेटीडा तरफको रसदके-	६७
चलानके-		१२	मुषिया-	३
मुषिया जगनाथ पाछ्या-	१ नौसिन्दा-	११	मेजर कपतान महारुद्र षतृ मार्फत-	२
सुवा धर्मानन्द झा मार्फत मधेसका धोत्रा वृझन्या			चक्रपानी अर्ज्याल	१
कामके-		१६	१ लालदास-	१
मुषिया-		२	षजांचि सिद्धिमानसि राजभंडारी मार्फत कितिमान-	१
दुर्गादत्त-	१ केसवनारान-	१	नायेक मुषिया-	३
नौसिन्दा-		१७	नौसिन्दा-	६१
दुर्गादत्त तरफ	८ केसवनारान-	६	मेजर कपतान महारुद्र षतृ मार्फत-	५४
मीर सुवा राजमानसि राजभंडारी मार्फत मधेसवाट			अधिका-	३६ पछीका-
आयाका काम के नौसिन्दा-		४	षजांचि सिद्धिमानसि राजभंडारी मार्फत -	५
पाटन रसद चलानके-		५	मीरसुवा रत्नमानसि राजभंडारी मार्फत गाडा वयेलमा	
मुषिया-	१ नौसिन्दा-	४	रसद चलानके-	२
भाडगाउँ रसद चलानके-		११	छाउनी तोपषानाका कामके दर्जी-	१३
सुवा हरिभक्त मिश्र-	१ मुषिया राजमानसि-	१	भर मुलुकका रसद जांचन्या काम के जमा जवान-	४६५

आसामी-	डिठा	मुषी	राइट	वही	सुवे	हव	अम	सिपा	टहल	जमा
सोधसाधनी कनारिपैसारी										
गन्या अडोक	१	१	×	१	×	१	१	१०	१	१६
काठमाडौंका अडाके	×	×	१	२	१	१	१	२३	×	२६
पाटनका अडाके-	×	×	१	२	१	१	१	२४	×	३०
भाडगाउँका अडाके-	×	×	१	२	१	१	१	२२	×	२८
चेच्रां मस्योदी कालि										
मोदि पूर्वका अडाके-	१	१	३	८	२	३	३	६६	×	६०
काहुल्या भिम दुंगा पश्चिम										
चेप्या मस्योदि पूर्वका अडाके-	१	१	२	६	१	२	२	४६	×	६१
कालिमाटि पश्चिम सल्याना										
पूर्वका अडाके-	१	१	३	८	२	३	२	६६	×	६०
अरूण पश्चिम दुदकोसि										
पूर्वका अडाके-	१	१	२	६	१	२	२	४६	×	६१
दुदकोसि पश्चिम सागांसिधु										
पूर्वका अडाके-	१	१	३	८	२	३	३	६६	१	६०
	६	६	१६	४३	११	१७	१७	३७८	१	४६५

मुलुकी षानामा असुल तहसिल गर्ना निमित्त थप जवान—	३१	कालिगढ—	११७
हवलदार— १ अमल्दार—	१	बंगाली— २५ नकर्मि—	२६
सिपाहि—	२६	डकर्मि— ३६ सिकर्मि—	५
हल. सामा वमी बाजकाम गर्न्या—	२०	ढागर—	२५
कर्णेल जुद्धविक्रम थापा— १ असिसटंट चन्द्रमान कार्की—	१	जमादार—	१
राइटर— २ तहविल्दार—	१	हवलदार—	२
विचारी— १ जमादार—	१	अमल्दार—	२
हवलदार— १ अमल्दार—	१	सिपाहि—	४६
सिपाहि— १० टहलुवा—	१	दफदर षाना श्री कुमारी चोकवाट—	६
दान भन्सार कामको कामदार—	५	मुषिया— १ तहविल्दार—	१
डिठा— २ नौसिन्दा—	१	नौसिन्दा—	४
तहविल्दार— १ टहलुवा—	१	श्री नाथ कंपूका कोतमा जंगी काम निमित्त रह्याका	
ठाडी गोदामके—	७	राडिपाषि कम्बल सट्यारगर्न्या..... जवान—	४
डिठा— १ नौसिन्दा—	१	कपतान ध्वकसि वस्न्यात मार्फत लडाजीमा छोड्न्या	
तहविल्दार— १ सिपाहि—	४	वात्मा मसला भर्न्या मधेस्या जना—	४
पानसये ओला तहसिल गर्न्या कामदार—	४	विसापानि गढीमा वसी जंगि असवाफव सान्या—	३०८
विचारी— १ वहीदार—	१	कोत्या— १ वहीदार—	१
सिपाहि—	२	नाइक्या— ६ पिपा—	३००
प्यूठाना मेगजिनसा साविक वर्ष दिनमा तयार हुन्या नाल ५०० वाहेक ५०० नाल ६ मैल्लामा तयार गर्नु पर्दा थप भयाका कालीगढ जमा जवान—	६६	सेतो पगरिमा थप र अरू काम काममा थप जना—	२२
मुलमिज्ञार— २ चाप्या मिज्ञार—	२	श्री माहिला साहेवज्यू— १ श्री जवाई साहेव—	२
अरू कालीगढ—	६२	काजी रणसिर साह— १ सुवा—	४
श्री विर्गेडियेर जनरल षङ्खवाहादुर कुवर राणाजी मार्फत—	८	डिठा— १ कालिदास वैद—	१
डिठा— १ षरीदार—	१	राज मेहेर— १ रुद्रदत्त पाध्या—	१
राइटर— २ वहीदार—	१	हुमलामा— १ विष्णुदास वैरागि—	१
तहविल्दार— १ वैद १ नाउवैद १ जमा—	२	वाका थापा— १ धर्मानन्द झा—	१
भडरुवा मेगजिमा वसि लडाजीको कार्षानालाई चाहिन्या जंगि षजाना वनाउन्या कामके जवान—	१७४	तहविल्दार रणविर षतृ १ विचारी—	२
काजि सम्सेरज षत्री मार्फत—	१६८	कटुवाल वागवीर— १ लक्ष्मीकान्त बराल—	१
		श्री मैना साहेवका वैठक्या— ४ टिकावल्ल भषनाल—	१
		मोठ तहविल टहलुवा १ लैनमा काम गर्न्या सिकर्मि	१
		वैशाख वदी १ रोज ३ मा	
		श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री मिनिष्टर जनरलवाट चह्राई पठायाको लामाहरुका गुम्बा र झुगा वस्न्या गुम्बाको तायदात गर्नलाई राष्याको छ भनि लेष्याको	

कुरालाई तायेदात ठहर्ने लुट ठहर्छं. यो कुरा भन्या सा-हूँ वेमनासिव ठहर्छं भनि लेषि वकस्याको अर्थलाई मुनासिव मजि भया तर मैले लायाको काम सुना चादि ध्यु चावल नगत जिनसि तायेदात गर्न लायाको होइन ताहा हाम्रो गुठी मठ सदावर्त जस्तो हो उस्तै घ्याङ्ग गुम्वाका लामा भन्याको रहेछ इनैका तालुकमा गाउ मानिस चौरी भेडा गदाहा षचर रहदो रहेछ. हामी केरू पुग्दापछि सबै लामा घ्याङ्ग गुम्वा झुगाका गुम्वाका मानिस भेट गर्न आउदा देवाले ल्यायाको मोहर दस्पत वाचि सुनाउदा र आधि माफ हुदामा षुसि भै घोष हाली हामीले क्या गर्नु पर्छ भनि उनिहरूले सोढा तिमीहरूले छिफेरा गुहार दिनु-पर्छ चौरी भेडा घोडा गदाहा षचरले केरूको रसद झुगामा पुग्दाई दिनु मानिसहरूले टिमु-न्याको रसद केरू-मा ल्याई दिनुपर्छ भन्दा हवस् भनि कवुल गन्या र तिमीहरूका तालुकमा मानिस कति छन चौरी भेडा गदाहा घोडा षचर कति छन भनि सोढा उनिहरूका मुष जवानले दियाको तायेदात गन्याको हो हजुरको अन्न र मलाई नसियेद गरिवकस्याको मसंग छंदा छदै कसो गरि चमक पान्या गरि नगद जिनिसमा तायेदात गर्न लाउथ्या श्री च्याग्रासि देवताको र सांजसम्मको आरति गन्या भाडा संदुसमा हाली पूजाहारीको जिम्मालाई देवा गयेछ. हामी आउंदा श्री च्याग्रासि देवताको पूजा वन्द रहेछ भाडा भन्या हाम्रो जिम्मा छ भन्यो र ब्राहाको कारवारी भोट्या र पूजाहारी लामा नेवार महाजन केरूका भला मानिस हाम्रो देवा राषि तायेदात गरि पूजाहारीका जिम्मा दिनु वेहान वेलुकाको पूजा चलोस सबैलाई यति रहेछ भन्या थाहा हवस भनि लायाको हो पूजा वंद हुनाले पूजाको भाडा तायेदात गरि पूजाहारीको जिम्मा लायाको छ. हाम्रा मानिसको जिम्मा केहि छैन सिपाहिलाई सहर-मा देरा पनि गर्न दियाको छैन वेजाजी पर्न जाला भन्या उसले सिपाहिलाई गाउंमा स्मेत पठायाको छैन. आफुले जान्यासम्म हजुरलाई रीझाउला भन्याले गन्याको हो मुकाम केरू शुभम्—

वैशाख वदी १ रोज ३ मा

श्री मिनिष्टर जनरलका हजुरमा झुगाका देवाले भोट्या

अक्षरको चिठी लेषि चह्राई पठायाको जाहा तेसतर्फको समाचार सुन्याका कुरा साहेवान फौज सबै केरूका जगामा पालनु भै आइ सक्यो भन्या समाचार सुन्यो तस अर्थ वडाकाजी साहेव आफु सबै जानु हुनुहुन्छ. हामीले विन्ति गर्नु पर्न्या होइन गोर्षा भोटका मिलाप वन्दोवस्त गर्ना निमित्त सिभुका पूजाहारी धर्माका लामा र केरूका देवा चेटुहरू भोट तरफ गै सलुक वन्दोवस्त गर्न्या कुरा विन्ति गर्न गयाको हो गोषाले नरम गरमको काम जस्तो गर्नु भयान पनि हामी भोटले चिन भोटका हुकुम ननाधी काम गरिरह्याका हौ जस्तो पर्न आयाता पनि सही रह्याका छौ. अर्घ्याली षडवड काम तिलको गेडा जति पनि गन्याको छैन. हजुरलाई मालुमै छ चीन श्री ५ वाद-शाहका हुकुमले सिवानामा दुंगा गाडी दुंगाको थोप्रा राष्याको सिवाना नाधी भोटको अम्वल ऊडकोटमा तेस तरफको फौज सबै सरासर पठाई वक्सनु भयो भन्या सिभुका लामाहरूले सलतन वन्दोवस्त गर्न्या कुरा चिन भोटका साहेवान सित कुरा कहानि गर्न असजिलो होला भन्या अर्थले विन्ति गरी पठायाको हो. सिभुका लामा फकि यसो गर्नु भन्या उत्तरा नम्राउज्याल चिन भोटका अम्वलमा फौज पठाइनवक्सनु हवस हजुरवाट मेहरवान-गी राषि वकस्या जाला वडा मिनिष्टर साहेवका हजुरमा विन्ति पर्नु पर्छ पढेन हजुरवाट वुझी वक्सनु होला शुभम-

वैशाख वदि २ रोज ४ मा

तेस्तै वंखतमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल धीर सम्सेर जङ कुवर राणाजीले चह्राई पठायाको अकास्यासाधुर वाइस्या भन्याङ्ग भत्कायाको अघि विन्ति चह्राई पठायाका पत्रले जाहेर भयो होला. फेरी फटक्या हाली छोस्यादेवी माथिसम्म दुञ्जनु पठाउदा काठका सांघु १ फल्याकका साघु १ कोठ या साघु १ जमा सांघु ३ भत्कायेछ. अब माथितिर झन वाटो विगारि देलाकि भन्या जस्तो मनमा लाग्यो कोनै जुगति सित १ पल्टन कुतिसम्म पठाइ वाकि पल्टनलाई रसद बोकाउनाको चांजो मिलाई फर्कन्या काम गरूला वाटो साह्रै विकट रहेछ. दुंगान भै तोप जानु सकतैन मुकाम वालुवा शुभम—

तस्तु विचमा श्री गोर्षा सरकारमा ह्यासाका तुंतारिन अम्बाले चह्राई पठायाको यो साल फागुन मंहाका २१ दिन जांदा आफु वाड्वाट विन्ति गरि लेषी पठायाका चिठीमा भोट झुगाका पजनी तिमी वाड्का राज्येमा चौरी गोठ गोठालाका मालिक र उस्का साथीहरू मन्याका र घाइत्या लुटाइ गरी चौरी र आलमाल लुटीयो भनि तिमी वाड्का द्वान्याले विन्तिपत्र र फर्द लेषि आफु वाड्लाई चह्राई पठाउदा सोहीसारी हामी ताठिन छेउ आइ-पुग्यो फेरी भोट अम्बल केरूका प्रजा उजिकुडकाले आफना परियारली आफु वाड्का राज्येमा वसै गयो भनि त्यो देवाले थाहा पाउन्त्या विन्तिकै मानिस षटाई पछेडा लागि त्रिशुलगङ्गाको सांघुसम्म जांदा केरूका झुपनले षटाई पठायाको मानिसले उजीकुडकालाई फेला पारी पक्री कुट-पिट गर्दा आफुवाड्का राज्यका देवाले पान सये षोलामा लैगी राब्याको रहेछ. फेर भोटले धेरै पल्ट विजाई जवरजस्ति गन्यो भनि भोटसंग चह्राई गर्ना निमित्त फौज विदा गन्थौ भन्त्या वेहोराको विन्ति हामी ताठिनले विचार गर्दा भोटका अम्बल साषै देवाका जगामा अघी परापूर्वदेषि चौरीका गोठ राषि सामा गाउं लोहो गाउं र ठाउंका प्रजाले सालवसाल षर्चरि तिर्दा घट्याको छैन भोटको मुलुक झुगा तरफवाट घोडा चढन्त्या सवार र पैदल मानिस जमा जना २५ अकस्मात आई ११ साल पौष मंहामा सबै वाटुला भै गोठमा झै गोठका मालिक र उस्का साथीलाई मन्याका र घाइत्या धेरै जना र फेरी लुटि लैगयाका चौरी र मालमत्ता लुटाहा मिचाहाले यस्तो जवरजस्ति गन्थो भनि आफु वाड्ले अघी नै विन्ति गन्याको भया हामी ताठिनवाट भारादार षटाई सोझबुझ षसोषास गरि छुट्याई राज्यका निति थितिमा भयाको डंड सासना गर्नु पर्न्या हो. अघी आफु वाड्ले अकस्मात श्री ५ वादसाहका पिछा परि आयापछि भोटसंग तिमीले झगडा गर्नुपन्थो भन्त्या हामी ताठिन छेउ विन्ति गरि पठाउनु पर्न्या हो. हामी ताठिनवाट जाहेर भै ठूलो काम भयादेषि अजि चह्राई पठाउला हुकुम वक्सनु भया सानु काम भया लगतै नजिकका भारादार षटाई काम छिनि दिउंला अघीदेषि गोठ राषी दुईतीरको मिलाप भैरह्याको

ढेरै वर्ष भयो दुईतीरको वेपारीले आउदा जादा केही कुरा थियेन पोरसाल १० मंहामा आफुवाड्वाट विन्ति गरी पठायाको चिठी हामी ताठिनले मनोग्य गरी विलम्ब गन्याको होइन. हामी ताठिनले त्यो अजिको वेहोरा सबै लेषि चह्राई पठाउं आफुवाड्लाई पनि उत्तरा न्आउ-ज्याल पर्षनुपर्छ भनि चिठी पठायाको छ जो हुकुम मानि गन्याका काम दफदरमा पनि छदैछ. आज झुगाका भोट्याले गन्याका काममा आफुवाड्ले त्यो झगराको वृत्तान्त अघी नै हामी ताठिनलाई लेषि पठायाको भया हामी ताठिनले उत्तरा नपठानज्याल पर्षनु पन्था हो अकस्मात भोटसंग चढाई पठाउछौ भन्त्या कुरालाई हामीले नजर गर्दै अचम्म भयौ विचार गर्दा भोट पनि श्री ५ वादसाहका अम्बल हो अस्ति आफुवाड्वाट विन्ति गरी पठायाका चिठीमा हामीले श्री ५ वादसाहका हजुरमा अजि चह्राउदामा येक थोक लेषि चह्राउन्त्या मनले अर्को थोक गरि चौरी ढटिलुकि कपटी गरि काम गर्न्या होइनौ भन्त्या कुरालाई हतियार षजाना तयार गन्याका क्या कारण हो पोरका सालमा गुहार गर्न सिपाहि पठाउछौ भनि चह्राई पठायाको अजि गै सकियापछि षजाना तयार गन्थौ भन्त्याको अर्थ मनमा पाप चिताइ नभयाको कुराको फरेव उठाई गोर्षालिले भोटसंग लडन लाग्यो भनि भोटका ठाउंठाउंमा रह्याका कारिन्दाले लेबता ठाउंठाउंमा उर्दि गरि फौज तयार गर्न लाग्दा र आफुलाई संखा पर्ने जांदा येस पटक विन्ति गरी पठायाका चिठीमा श्री ५ वादसाहका हकमा आषाले पनि हेर्नै सकतौन हात जरीनुह्याकाछौ भनि सबै कुरामा आफुवाड्ले शरण पिछा परि मानि रह्याको बहुतै वढीया गन्याको रहेछ. आज यसो गरि मुर्ष मानिस भोट्यासित नमित्याको काम पन्था छुटी गरि काम छिनि दिन्त्या हो निहु गरि चाडै भोटसंग सिपाहि चढाई गर्नाको मनसुवा गन्थौ आफुवाड्ले यसो गन्था आकाश समान श्री ५ वादशाहसंग लाग्याको होइन भन्त्या मनमाता होला तर भोटले पिछा पन्थाको पनी धेरै वर्ष भयो आफुवाड् पनि श्री ५ वादशाहका मेहरले रजाजी गरि रह्याको हो तिमी सबै श्री ५ वादशाहका मन्त्री हो. आपना स्वामीको हुकुम नसुनी नपष्यदिदिखि आपनु मनोग्य

गरि अर्ध्याली गन्धा. आकाश समान श्री ५ वादसाहको मेहरवानगि छाड्या पछि वेथं होला. श्री ५ वादशाहवाट आफुवाङलाई ठुलो मेहेर भयाको छ वाकि सिपाहिले हतियार ली तुजुक गर्दा अर्ध्याली पुरानीया वुन्दादीले विचार गरि साहै सङ्कट पन्थो भन्थ्यो तब चह्लाई गर्नु पर्न्या हो. आज आफुवाङले गन्धाका काममा आफ्ना राज्यका पर्जाले दुःख पाउन्थ्यो र धनको षति हुन्थ्यो भोटका रैयतले पनि किराले हिरा विगन्था जस्तो मात्रै हो दुईतिर पनि मिलाप गरिरहन्थ्यो हो. आज मिलाप छुट्यापछि परंतु कसो गर्न्या हो मनले विचार गर्नुपछि. हामी ताठिनले विचार गर्दा यस्तो ता गर्न्या होइन. भोट र गोर्षा इ दुईका प्रजाका कामको विन्ति गरी पठायाको अर्थ २ तिरका प्रजाले वसै सन्थ्यो अघिदेखि चली आयाको रीत थियो. त्यो उजिउडकाले अर्धो वसै नसर्दै आफ्ना झुपनलाई विन्ति गर्नु पर्न्या हो. वसै गै सक्यापछि मानिस षटाई पछेडा लाग्न पठायाको क्यान हो. भोट्याले केरूमा वस्ताबेर पनि दिनहु हिमायेत गर्दथ्यो सबैले देष्याको छ. आफुवाङले त्यो मानिसलाई ताहा राष्याको क्यान हो पछेडा लागि पत्री लैजान्दा येसलाई यस्तो गन्धाको क्यान हो भोट अम्बलका भोट्याले पनि षलवल गर्नुन्. आफुवाङवाट जो भयाको वेहोराको विन्ति गरी पठाउंदा हामी ताठिनले पनि श्री वादशाहका हजुरमा अर्जि चह्लाई पठाउनु आफुवाङवाट चह्लाई पठायाको चिठी र फर्दको नकल सारि दस्षत लेषि वायुको चाल गरि टिगरिमा गै सोझवुझ विचार गर भनि षटाई पठायाका चिनिया भारादार भोट्या भारादारलाई दस्षतको वेहोरा बुझी काम गर भनि लेषि पठायाको छ श्री झुगा तरफवाट लुटपिट गर्न आउन्थ्यो मानिस उमा जवान २५ लाई चाडै पत्री जाले छोप्या जस्तो येकलाई नउमकाई ल्याउनु र सबै समाति सक्यापछि जरादेषि छुट्याई जस्ताको तस्तो सोझवुझ गर साचो ठहन्थ्यो वित्तिकै आफूका राज्यका मानिस मन्थाका र घाइत्या लुटीलीयाका चौरी र माल मत्ता सबै फर्काई दिनुपछि भनि चिठी लेषि पठायाको छ. यस्को उत्तरा आयापछि आफुवाङलाई पनि चिठी लेषि पठाउला यो चिठी ताहा पुग्या वित्तिकै आफ्ना सिपाहि

फर्काउनु. हामी ताठिनवाट विचार गरी यो काम नछिनंज्याल आफुवाङले पषंदु पछि अस्ति बाहावाट चह्लाई पठायाका अर्जिको उत्तरा प्रमान पनि यो साल लाम्दे २ मैनहामा आइपुग्या छ आई पुग्या वित्तिकै छुट्टा छुट्टै गरी सबै भारादारलाई दस्षत लेषि पठाउला. अह्ले सबै वाहि टिगरामा वाटुला भै संगै वसि आफुवाङले चह्लाई पठायाको चिठी र बाहावाट पठायाको जर्मानाको वेहोरा हेरि हुकुम मानि येक येक गरि छुट्याई कति अलमल नगरि जस्ताको तस्तो गरी छिनिछिन् र श्री राज्य राज्यको कामकाज वेस गर्नलाई हामी ताठिनलाई श्री ५ वादशाहको हुकुम मेहर भै ह्यासामा वसि सबैलाई दयामाया गर भनि हुकुम भै आयाको हुं गोर्षा र भोट दुवैतिरलाई काष र पोल्टा गन्धाको छैन. आज आफुवाङलाई क्रोध उठ्यार दस्तुर छोड्दा हामी ताठिनले आफुवाङलाई अर्ति सिक्ष्या दियाको हो तिमिं हामी चित्त निलिरह्याका हुनाले आफुवाङले वेस गरि चित्तमा राषि चाडै विचार गर्नु होला अर्ध्याली आफुवाङले वढीयै गन्धाको थियो अर्धो नीमकको सोझो गन्धाको हो. आज वेथै हुनलाग्यो तस्कारण यो चिठीको वेहोरा समझी रहनु होला. तस अर्थको चिठी पठायाको हो हाङफोड ५ साल २ महिनाका ३ दिन जांदा ह्यासा यामन शुभम—

वैशाख वदी ३ रोज ५ मा

श्री गोरखा सर्कारवाट ह्यासाका टुंटा रैन अम्बालाई लेषि गयाको भोटले हाभिमार्थि विजाइ विहुत गरि ज्यू मारि चौरीमाल असवाफ गैह लुटी लैगयाका कुरामा आफुहरूवाट लेषि आयाको येक येक गरि हेरी सबै विस्तार बुग्यौ झुगा तरफवाट २५ जना मानिस आई मानिस मारी चौरी माल असवाफ लुटियाका कुराको अगावै आफुवाङले विन्ति गन्धाको भया डंड शासना गर्नु पर्न्यालाई डंड शासना गर्दाहुं भनि लेषनु भयाका कुरालाई यो मानिस मारि असवाफ लुटीयाका कुरा सुनी २।४ मैनहा चुपलागी रहि ढीलो गरि आफुहरूलाई विन्ति गरि पठायाको भया आजसम्म यस्तो ढील गरि किन विन्ति गरी पठाया भनि आफुहरूवाट लेषि आउनु पर्न्या हो सम्बत् १६११ साल पौष महिनामा मानिस मारि चौरी

असबाफ लुटियाको फर्द आई पुग्ने वित्तिकै उसै घडी लेषि पठायाको हो. हामीले ढील गरी लेषि पठायाको होइन भोटवाट वसै आउन्त्या उजीकुङ्गालाई थाम्याको क्या कारण हो भनि लेषनु भयाका कुरालाई आफ्ना पुसिले गोर्षा रैयतहरू वसै गया पनि वस्न दिनु भोटका रैयतहरू गोर्षाका मुलुकमा आफ्ना खुसिले वसै आउन्त्यालाई पनि वस्नु दिनु भनि अघि वन्दोवस्त भै सहिछाप भयाका कागज हुनाले थाम्याको हो. अघि भोटले विजाइ विद्वत गरि ज्यू मान्याका सबै कुराको विस्तार लेषि यस्तो विजाइ विद्वत गन्यापछि सहन सक्थौन. भोटमाथी चढाई गछौं भनि आफ्ना छेउ लेषि पठायाको हो आफ्नाहरूवाट जरादेषि निमंल गरी षर्च लाग्यो भन्याका कुरा विचार गरी आफ्नाहरूको चित्त बुझन्या गरि पठाउला भन्या लेषि आउदा फ्यालुङ ५७ साल देषि हाम्रा १९११ साल फागुन मँन्हासम्म भोटवाट भयाका विजाइ विद्वत गन्याको सट्याकै थिय्यु पछि भोटले आफ्नाहरूको भय नराषि हाम्रो भोटका मुलुकमा षर्चरी तिरी वस्याकोलाई अकस्मात् भोटवाट मानिसहरू आई ज्यू मारी चौरी धनमाल लुटी लैजादा अचम्म मानि सहन नसकी भोटसंग चढाई गर्ना निमित्त फौज रवाना गन्याको हो जस्तो हामी श्री ५ वादशाहलाई मान्याहुं उस्तै भोट हुन् हामी माथि अर्घ्यालो गर्न आउन्त्या भोटलाई कि त उन्को राज्ये हामि लिउला कि त हाम्रो राज्य उनले लिनन् हतियार षजाना तयार गन्याको क्या कारण हो भनि लेषनु भयाको कुरालाई श्री ५ वादशाहलाई लेषि चह्लाइ पठायाका अर्जिमा भोटले विजाई विद्वत गर्दा भोटसंग लडाजी गछौं भनि रामसुन्दर हस्ते चढाई पठायाको श्री ५ वादशाहका अर्जिमा भोटसंग लडाजी गछौं भनि लेषि चह्लायो पछि मुषले येक थोक बोलन्या कामले अर्को थोक गन्या हामी होइनौ भनि आफ्नालाई लेष्याको हो. श्री ५ वादशाहका हकमा अघि पनि मुष पेतले येकन्च गरि मानि श्री ५ वादशाहको सोझो टहल गरि आयाको हो अब पनि मुष पेटले येकन्च गरि ज्यू धन लगाई टहल गन्येछौ भोट मुलुक पनि श्री ५ वादशाहको हो गोर्षा पनि श्री ५ वादशाहको हो भोटले नेपाल जितना तापनि श्री ५ वादशाहका तावेमा छन् नेपालले भोटलाई जितौला तपनि

श्री ५ वादशाहका तावेमा छदैछौ. आज भोटसंग लडन भनि केरू कुति झुगासम्म गयाका फौज फर्काउनु श्री ५ वादशाहवाट उत्तरा नआउजीसम्म पर्षनु भनि आफ्नाहरूवाट लेषनु भयाका कुरालाई आजसम्म हाम्रो वित्त बुझन्या गरि वन्दोवस्त भोटवाट केही नगरि केरू कुति झुगासम्म गयाका फौजलाई फर्काउनु भन्या लेषि आउदा हामीलाई बहुते असज्यो लाग्यो अघी भोटमाथि हाम्रा पुर्खाहरूले लुटपिट अन्याय गर्दा श्री ५ वादशाहवाट भोटको पक्षभै हाम्रो अम्बल भयाको मुलुक भोटलाई वक्सनु भयोथ्यो आज भोटले अन्याय गन्यापछि श्री ५ वादशाहवाट हाम्रो पक्षभै भोटको मुलुक हामीतिर लगाई वक्सनु पन्या जोग्या हो अघीदेषि चलियायाको निसाप पनि यही हो अघिदेषि श्री ५ वादशाहका हजुरमा हाम्रो बोल विन्ति गरी दिन्या आफ्नाहरूले पनि येही वेहोरा गरीदिनु पन्या जोग्य हो. आफ्नाहरूवाट पर्षनु भन्या लेषि आउदा अचम्म मानि केरू कुति झुगासम्म पुग्याका फौजलाई वैशाख मँन्हाका १५ दिनसम्म भोटले हाम्रो लडाजीमा लाग्याको षर्च र अघि हाम्रा गयाको मुलुकमा केहि सहलह गन्या भन्या लडाजी थामि भोटसंग घा गन्या छौं भोटवाट लडाईलाई लाग्याको षर्च पनि दियनन्. गयाका मुलुकमा सहलह पनि गरेनन् भन्या भोटसंग अवश्य ताहादेषि वढी लडाजी छौं श्री ५ वादशाहका हकलाई सरण पिछा परी मानि आयाको हो अब उप्रान्त पनि येकत्व गरि मान्येछौं शुभम्-

वैशाख वदि ३ रोज ५ मा

तस्तै वखतमा श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा श्री मिनिष्टर जनरलवाट चह्लाई पठायाको पटनरम केरूदेषि सवाकोस वढी पाङसितारमा आङ जाहा वन्याको छ वाहा आइ वसी रट्याछु २ दिन भयो घाम लागि रहेछ षर- षजाना गँह सुकाउन्या काम गरि रट्याछु. श्री रतुवा- देषि पाङसि टारसम्म वाटो वनाई ढुंगा गडाई लेषाई हुलाकको अडा ठाउंठाउंमा वसाई राष्या अवर रसदको तजवीजलाई मेरो चित्तमा लाग्याको येकै ठाउमा पटन रट्यादेपि मैला होला. रसद पनि ज्यास्ति पर्ला गलवा पनि वढला भन्या झै लागदा कुकुर घाटमा दाख्वा

काठमा श्री गोरख वक्स कंपनि १ पाँडसिटास्का अडामा मसंग रहन्त्या श्री भैरवनाथ श्री जङ्गनाथ पल्टन २ लुनने मा श्रीनाथपुराना गोरष पल्टन २ टिमुच्यामा श्री देवीदत्त पल्टन १ राषि ५।७ दिन पल्टन र केरूंग्या रैयत षलासि पिपाले रसद वोकाउन लाउनु भन्या लागि रहेछ. जो मर्जि सो माफिक गरूला केरूंग्या रैयत पिपा षलासिले गरि केरूमा रसद दाषिला भयाको जमा मुरि २२३० दाषिल भया मु. पाँसिटास्का शुभम-

वैशाख वदी ३ रोजमा

श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री मिनिष्टर जनरलके लेषि गयाको ताहाका पिपा षलासि रैति मँहालाई रसद वरो-वर वोकाउन लाउन्त्या काम बहुत वेस भयेछ. झुगावाट ढेवाले तिमिलीलाई लेष्याको चिठी र ढेवालाई लेषि गयाका तेसै चिठीका जवाप कामसौदा पठाई दियाछौं. मुनासिफ माफिक जवाप वढिया लेष्या छौं. केरूका जमा वंदी तयार भयाको कागज र आडको तसवीर पठायाछौं आइपुगी सवै विस्तार बुझीयो रसद बोक्न पठायाका भाग्याका पिपा षलासि जना २५ लाई ताहा पनि षोज गर्न लाउनु. फलाना पट्टिको फलानु भनि छुट्याई भागन्या पिपा षलासिका नाउ नम्येसि लेषि कागज आहा पठाउन्त्या काम गर्नु कपतानका छोराले पल्टनको अयन नमान्या वाला ज्युमा पनि हपकायाका कपतान उनका छोरा आयाका

छन्. मसंग र वालाज्युमा देषाथ्या फेरी केरूमा वाटामा हिडदो रहेछ. र देष्याथ्या फेरी देष्याको पनि छैन आउदा पनि आउदैने येस्कामको पनि रहेनछ. अयेनले र चुक्या कै छ जो मर्जि भनि लेष्याका कुरालाई अइन वमोजिम काममा लाउनु काममा लाउदा पनि पल्टनका अइनमा मानेनन् र गाफिलमा रह्या भन्या नेल हालि राषनु भागन्याहरू येक दुई लाई नझुडाया भागन छोड्न्त्या छैनन् अबउप्रान्त भागन्यालाई अइन वमोजिम झुडाउन्त्या काम गर्नु ताहा हिउ र पानि वरोवर पर्दो रहेछ तस निमित्त छुन्दी गाउंदिषि पश्चिमपट्टिका घरमा षालि छ भन्दा वढीयै भयो षालि छैन भन्या भोट्याहरूलाई भनसुन गरि षपिया पैसा तिनलाई दी राजि गराई षजाना राषन्या काम गर्नु षजाना राषन्या ठाउंमा आगाको बहुत विचार गरि राषनु केरूका षालि घ्याङको तजवीज गरि ताहाका लामाहरूसित पनि रसद राषन्या काम गर्नु घ्याङ देवदेवताका स्थानमा ढेवाले दिनु पन्या पाउंमा ढेवावाट दिन्त्या कुरा रैयेतवाट दिलाई दिनु आजसम्म चलिआया वमोजिम षातिर तसल्लहका दसधतहरू गरि राजिसंग राषन्या काम गर्नु ह्लासाका अम्वावाट आयाको चिठीको नकल येसै चिठिको जवाफ गयाका मसौदाको नकल पठाई दियाको छ. विस्तार तेसैले बुझीयेला शुभम-

(क्रमशः)